

Hudobija in ljubezen.

Povest, spisal *Dragotin*.

(Konec.)

S povestjo svojo sem kmalu pri kraju, dejal je bolnik po kratkem premolku. „Rana se mi je sčasoma zacelila, a pustila mi je žalosten spomin, usahnila mi je desna noga. Čas v ječi mi je silno počas pohajal; vsako leto se mi je zdela cela večnost. Večkrat sem premišljal svoje preteklo življenje, a take misli mi niso vzbujale kesanja, ampak le jezo in nevoljo. Preveč je že zakrknilo moje srce. Preklinjal sem lenobo mladih let, preklinjal nesrečno pijačo, preklinjal hudobne tovariše, sebe in ves svet. Nekega dne pa me začne bosti v prsih in kmalu potem nevarno zbolim. Pošljejo mi duhovnika, a sprva se le malo zmenim za njegovo prigovarjanje. Ko pa bolezen le huje pritiska, polastijo se me resne misli, češ, kaj bo, če bo treba iti. Vedno močnejše se mi oglašča vest, začnem se kesati svojih zmot in hudobij in prav skesano se spovem. Je že tako: kadar trka smrt na vrata, je tudi največjemu malopridnežu malo tesno pri srcu. No, pa bolezen se mi je obrnila na bolje in polagoma se mi je vračalo zdravje. Pričel pa sem vse drugačno življenje; molil sem zopet in udano trpel zasluženo kazen.

Par let po moji izpreobrnitvi pa mi naznanijo nepričakovano veselo vest, da sem prost. O priliki neke slavnosti je cesar pomilostil več jetnikov, in ker sem se jaz zadnji čas tako vzgledno vedel, predlagali so tudi mene za oprostčenje. Kako globoko sem se oddahnil, ko sem po dolgem času prvi-krat stopil iz zaduhle temnice. Ob enem sem pa tudi prav bridko občutil, da nimam jedne noge. V ječi se te velike izgube nisem toliko zavedal, ker se itak nisem mogel veliko premikati. Ker nisem imel nikakega premoženja poslali so me semkaj in naročili občini, da me mora preživiti.

Kako je bilo tukaj z menoj, to večinoma že veš. Nekaj časa sem še izpolnjeval sklepe, ki sem jih bil napravil v ječi, a le prehitro so splavali po vodi. Udal sem se zopet pijači. Če sem le dobil kje kak krajcar, takoj sem ga zapil. Kmalu sem bil zopet popolnoma v starem tiru. Čez kakega pol leta pa dobim pismo od brata. Poslal mi je nekaj denarja ter mi pisal, da je zvedel, v kakem stanju se nahajam; povabil me je, naj pridem k njemu v glavno mesto, kjer me bode z vsem potrebnim preskrboval, da se mi ne bode treba potikati pri tujih ljudeh. Ganila me je skrb in ljubezen bratova. Kako je zvedel zame, tega ne vem; jaz se še zmenil nisem za njega in niti vedel nisem, če še živi, a on je tako skrbel zame. Preseliti se pa k njemu, me ni bilo volja, preveč sem se sramoval pred njim. A on me je povabil drugič in tretjič, rekoč: da le naj nimam nikakih pomislekov; on, da mi vse rad odpusti. In šel sem.

Brat je stanoval v mestu v lepi lastni hiši. Varčen in priden je bil, dobil je dobro in bogato ženo ter postal prav premožen trgovec. Dobro se mi je godilo v njegovi družini, brat mi je stregel, kar je mogel. Tudi denarja mi je dajal, kolikor sem ga zahteval. A jaz sem zlorabil njegovo dobroto.

Komaj sem se dobro udomačil v svojem novem stanovanju, že sem se zopet do cela pogreznil v grdo strast pijančevanja. Popival sem cele dneve in noči. Brat me je za božjo voljo prosil, naj bom pameten, rotil me, naj mu vendar ne delam sramote, in mi slednjič tudi lažno pretil, da me ne bo več podpiral, če se ne poboljšam. Pa vse skupaj ni pomagalo nič. Ker sem bil pa že sit njegovega vednega svarjenja in pridigovanja, pobral sem nekega dne svoje stvari ter jo natihoma popihal iz mesta, a v zahvalo sem mu pobral nekaj dragocenosti. Z denarjem, ki sem ga zanje dobil, se je shajalo nekaj časa, a dolgo ni šlo. Kaj sem hotel? Začel sem prosjačiti. Ker sem se sklicaval na bolno nogo, so mi ljudje radi dajali, a kar sem nabral, vse sem pognal po grlu. Tako neredno življenje je seveda močno škodovalo mojemu zdravju in v nekem mestu sem res obležal na cesti. Prenesli so me v bolnišnico, ko pa sem nekoliko okreval, poslali so me zopet domov, občini v oskrbo.

Malo pred poludnem sem došel semkaj ter se zglasil pri županu. Ta mi je rekel, da bom v naši vasi začel gostovati; naj se le oglasim pri prvi številki, je že vse naročeno. Ob enem mi je pa dejal, da je pred kratkim prejel od mojega brata nekaj denarja z naročilom, naj ga izroči meni, ker misli, da sem najbrž šel od njega zopet domov. Ker se me je župan v kratkem nadejal, je denar pridržal in mi ga sedaj izročil, češ, naj si po malem privoščim nekoliko priboljška. No, jaz sem potrebo za tak poboljšek takoj čutil v grlu in sem hotel porabiti ugodno priliko; šel sem torej v najbližnjo vaško gostilno, in ondi pil in pil, tako dolgo, da sem zapravil ves denar. Močno vinjen sem se lomil semkaj proti vasi. A kar nič mi ni šla cesta izpod nog. V glavi se mi je vrtelo, večkrat sem padel in vselej je precej časa trajalo, predno sem se spravil po koncu. Že se je začel delati mrak, a jaz sem prilezel komaj na pol pota. „To ne bo nič“, mislil sem si, ko sem se zopet zvrnil po tleh; „tako ne pridem z lepa do vasi. Boljše je, da počakam kakega voza, ali pa kar tukaj zaspim.“ In res se mi ni ljubilo več vstati. Obležal sem, kakor sem padel. Mraza vsled pijanosti nisem nič čutil in kmalu me je premagal spanec; no, zaspal bi bil za vedno, da me ni Lužar našel. Kaj se je potem z menoj godilo, to vedó drugi bolje kakor jaz in je gotovo tudi tebi znano. S svojo povestjo sem torej pri koncu, življenje moje sedaj lahko presodiš sam. Zapravil sem mladost in ž njo zapravil celo življenje. Zapil sem svoje talente, zapil svojo vest in poštenje. O Bog, kam sem zabredel!“

Petrač je umolknil. S težavo je potegnil oslabele, koščene roke izpod odeje, pokrtil si ž njimi obraz ter ihtel, kakor otrok. Iz medlega očesa mu je pritekla debela solza po velem, razoranem licu ter kanila izpod dlani na odejo; in za njo druga in tretja. Bile so to solze bridkega, iskrenega kesanja, solze za izgubljeno mladostjo, za uničenim življenjem.

„To mi je sedaj najhuje“, dejal je čez nekaj časa Petrač, „da sem tako grdo in nehvaležno ravnal s svojim bratom. Kako rad bi ga prosil odpušcanja, ko bi bil tukaj!“

„Pa mu piši!“ reče mu Matevž.

„Prav rad bi, pa mu nočem napravljati nove žalosti in skrbi, ker vem, da bi mu hudo delo, ko bi zvedel, kako se mi godi in bi mi hotel takoj kaj pomagati. Tega pa nikakor ne maram; ob veliko sem ga že pripravil, zadosti je že pretrpel zaradi mene.“

Matevž je sicer še malo prigovarjal, a ker je videl, da ne bi izdalo nič, ga je pustil. Bil je pa že tudi čas iti domov k večerji, zato sva se s stricem poslovila ter odšla.

VI. Konec.

„Pa ti napasi zjutraj živino!“ naročal je drugo jutro Matevž dekli, počasi obuvajoč boljše, praznične čevlje. „Jaz imam neko opravilo pri županu, pa bom sproti stopil še k maši, da ne bom samo zaradi onega hodil od doma. Ko bom opravil, kar imam, se bom že požuril domov, da ne bo delo zaostajalo. Pa še ti pojdi z menoj, če hočeš“, dejal je potem proti meni. „Res se v šolo ne mudi še, pa ti ne bode nič škodovalo, če greš tudi ti k maši v cerkev.“

Jaz sem bil tega povabila vesel in prav rad sem ga ubogal. Na potu je pogovor kmalu nanesel na Petrača.

„Stric“, dejal sem mu, „jaz sem se ga sinoči kar bal, ko je pripovedoval, da je bil pri roparjih. Čudno se mi zdi, da se je sedaj tako popolnoma predrugačil.“

„Ej, nadloga in bolezen marsikoga spametuje in poboljša in Petrača je tudi. Saj srce je imel od nekdanj dobro, samo pijača in slaba tovarišija ga je tako izpridila. Kako vse drugačen pa je njegov brat, ker je bil pameten in priden v mladosti.“

„Pa res, dober gospod mora biti ta njegov brat, ki tako skrbi zanj.“

„Dober, dober; ravno zato pa grem danes k županu, da mu bo naznanil v mesto, kako je z bratom Petrom. Vem, da bi mu bilo hudo, ko bi šele potem zvedel o njem, ko bi bil že mrtev. Petrač ne bi rad videl, da bi zopet kaj plačeval zanj; zato mu bom pa sporočil, da je brat z vsem preskrbljen in ne potrebuje podpore. Če pa vsejedno kaj pošlje, naj bodo pa Lužarjevi imeli za trud, ki ga imajo z bolnikom.“

Ravno prav sva prišla v cerkev. Po maši pa je Matevž stopil k županu ter ga prosil, naj piše Petračevemu bratu, ker nihče drug ne vé naslova. Župan je rad ustregel dobremu Matevžu. Sporočil je torej v mesto bratu Petračevemu, da je le-ta v domači vasi obolel, da se je pa popolnoma poboljšal ter ga prosi odpuščanja. Bolnik sam o tem ni zvedel ničesar.

Večkrat sva potem z Matevžem še vasovala pri sosedovih. Bolniku se je vidno slabšalo; neizrečno je trpel. Po vseh udih, ki so mu bili prej za nekaj časa popolnoma otrpneli, začelo ga je hudo zvijati in trgati; na ledju, kjer ga je bila ranila krogla, je znova čutil skeleče bolečine. Poleg tega pa je pritisnila še pljučnica, ter ga v malo dneh privedla kraj groba.

„Vem, da ne bom več dolgo“, rekel mi je, ko sem bil zadnjič pri njem; „čutim, da se mi bliža konec. Spomni se me včasih, povest moja bodi ti v svarilo, pa moli kdaj zame!“

In res ni bil dolgo. Žalostno je zapel drugo jutro zvon pri bližnji podružnici, kjer je bilo pokopališče, naznanjajoč, da se je zopet jedna duša preselila v večnost; po vasi pa se je hitro raznesla vest, da je pri Lužarjevih po noči umrl Petrač. Prav tesno mi je bilo pri srcu, ko sem zvedel, da je preminol. Spokorjeni mož se mi je bil v kratkem prav primilil.

„Pojdiva kropit!“ silil sem mater, želeč še jedenkrat videti ga.

„Čakaj, da malo pospravim po hiši, potem pa pojdeva.“

In šla sva. Pri Lužarjevih se je bilo nabralo že precejšnje število kropilcev. Nekateri so molili, drugi so se pa tiho pogovarjali. Mala okna so bila zaslonjena, tako, da se je polmrak širil po nizki sobi. Na visokem, preprostem odru je ležal mrlič; mala svetilnica ob glavi mu je trepetajoč osvetljevala blede, upadlo lice. Pokropila sva ga ter malo pomolila. Kmalu za nama je prišel tudi Matevž. Žalostno je pristopil k odru, na katerem je nevzdravno spal njegov nesrečni prijatelj, pokropil je mrliča, potem se pa tiho spustil na kolena. V očesu se mu je zasvetila solza, a ustnice so se gibale v tihi molitvi. Bil je dobra duša ta Matevž.

Mej tem so se ženske v kotu pri peči polglasno pogovarjale.

„I, kaj meniš“, dejala je postarna ženica svoji sosedu, „vsejedno je malo žalostno tako umreti, kakor je le-ta pri popolnoma tujih ljudeh; nobenega svojih ni imel pri sebi.“

„Žalostno je, žalostno“, kimala je ona, „Bog nas varuj kaj takega!“

„Pa je vendar lepo umrl“, menila je tretja. „Jaz sem se bala, da se ne bo več prebudil takrat, ko so ga našli zmrznjenega na cesti; no, pa že Bog tako obrne, da je prav.“

„Ej, čudna so pota božja“, povzela je zopet prva. „Glejte si no, kdo bi bil mislil, da bo ranjki v svoji rojstni hiši umrl. Zgodaj je zapustil svoj dom, Bog vé, kod se je potikal po svetu, a nazadnje je pa prišel še umret domov. Veliko se je pokoril na svetu, Bog mu daj dobro!“

Tako in jednako so se pogovarjale zgovorne sosede o Petraču, nekatere so ga sodile strožje, druge milejše. Jaz pa sem nemo gledal mirno ležečega na odru, pa mislil na povest njegovega življenja, ki je tako resno in svarilno pričalo žalostne nasledke zapravljenosti mladosti.

* * *

Druzega dne se je pomikal mal sprevod po potu od Lužarjevih na pokopališče. Bil je to pust zimski dan. Izpod oblačnega neba je polagoma naletaval sneg in ostra sapica je neprijetno brila okrog ušes razoglatih pogrebcev. Tiho je spremljala mala množica vaščanov Petrača k zadnjemu počitku. Slišalo se je le škripanje zmrzlega snega pod težkimi čevlji in pa poluglasna molitev za dušo ranjega.

Preprosto opravilo na pokopališču je bilo kmalu končano in že so začeli ljudje odhajati, ko se ustavi pred velikimi vrati lep voz, na katerem je sedel prijazen, a bogato oblečen gospod. Skočil je z voza in naglo stopil k pol zasuti jami. Ljudje so ga začudeno pogledovali, a on je tiho pokleknil

na nametano prst kraj groba, odkril se ter molil, dolgo molil. Ljudje so se že davno razšli, pogrebci so že zasuli jamo, a on je še vedno stal poleg groba, ter nemo, s sklenjenimi rokami zrl pred-se. Potem pa si je obrisal solzo iz očesa, ter počasi odšel s pokopališča. Bil je to Petračev brat Anton.

Ko je zvedel o bolezni Petrovi in nepričakovanem spreobrnjenju njegovem, je takoj sklenil obiskati ga in mu pomagati, kolikor bi se dalo. Ker pa ni mislil, da je bolezen nevarna, ni se takoj napolil, čakajoč lepše prilike. Ko se mu je ta ponudila, peljal se je po železnici do trga, tam pa je najel voz ter ob jednem vzel s seboj tudi trškega zdravnika, da bi bratu pomagal, ko bi bilo še mogoče. No, prišel je prepozno. Ko se je pripeljal v domačo vas, povedali so mu tam, da so ravnokar odnesli Petrača na pokopališče. Zdravnik je ostal v vasi, Anton pa je žalosten velel vozniku pognati proti podružnici, da bi nesrečnemu bratu skazal saj zadnje znamenje ljubezni.

Vrnivši se v vas je hotel Lužarjevim bogato poplačati trud, ki so ga imeli z bolnikom. A tega nikakor niso hoteli. Zato pa je s seboj v mesto vzel njihovega Jožka, dal ga v šolo ter ga z vsem potrebnim preskrboval samo zato, ker so tako usmiljeno stregli njegovemu bratu; tistemu bratu, ki mu je napravljajl toliko žalosti in sramote; tistemu bratu, ki mu je storjene dobrote tako grdo plačeval; res, tako blago se maščuje le — bratovska ljubezen!

Spomini iz otročjih let.

(Piše L. Černej.)

17. Šala — pa hudobija.

Kateri otrok li ni šaljiv? Šaljivost in mladina, to se ne dá ločiti! In kdo bi neki zameril otroku zaradi šale, če je primerna, poštena? A to je ravno križ, da med primernostjo in neprimernostjo ni nikjer plota in da človek lahko zajde, da sam ne vé, kdaj in kako. Iz nameravane neumne šale pa tudi lahko postane nenameravana hudobija s slabimi posledicami — — —

Imeli smo pri hiši pestunjo. Deklica je bila stara kakih dvanajst ali trinajst let. Varovala je bratca in pazila na-me. To poslednje ni bilo lahko; kajti bil sem živ in nagajiv in prizadeval sem deklici mnogo skrbi in preglavice. Bila je torej vsa srečna, če me je mogla kakorkoli zamotiti, da so odbrenčale vsaj za nekoliko časa nemirne muhe iz moje debele glave. No, in motila se je pač tudi sama rada, saj je bila z menoj vred otrok, naj si polovico starejša.

Nekega dne, ko je bratec spal, me je vozila pestunja v vozičku po dvorišču. Pa ne smete si misliti takega spletenega vozička na prožnih peresih,